

Lapset
Puhueksi -lokikirja
varhaiskasvatukseen

Toimiva
Lapsi & perhe

mieli

Suomen Mielenterveysseura

Sisällysluettelo

Lapset puheeksi -keskustelu

Lapset puheeksi -työskentelyn
tarkoitus, kulku ja tärkeimmät käsitteet 3

Lapsen elämäntilanteen kartoitus 5

Toimintasuunnitelma 7

Lapset puheeksi -neuvonpito 9

Liite 1

Lapset puheeksi -keskustelu
ja siihen valmistautuminen 11

Liite 2

Lapsen suotuisaa kehitystä tukevat tekijät
kotona ja varhaiskasvatuksessa 14

Liite 3

Lapset puheeksi -työmenetelmän
toteuttaminen varhaiskasvatuksen piirissä 16

Lapset puheeksi -keskustelu © Tytti Solantaus

Lapset puheeksi -neuvonpito © Mika Niemelä ja Tytti Solantaus

Tervetuloitovotus ja tutustuminen

Lapset puheeksi -työskentelyn tarkoitus, kulku ja tärkeimmät käsitteet

1. Tarkoitus

- a. Menetelmä on tarkoitettu avuksi vanhemmille ja muille lasten tärkeille aikuisille tukemaan lasta eri kehitysvaiheissa ja kulloisessakin elämäntilanteessa.
- b. **Lapset puheeksi** -keskusteluun osallistuminen on vapaaehtoista.

2. LP-kartoitus ja käsitteet

- a. **LP**-kartoituksessa käydään läpi **lapsen elämäntilannetta**. Keskustelussa tunnistetaan lapsen ja hänen elämäntilanteeseensa liittyviä vahvuuksia ja haavoittuvuuksia kotona, varhaiskasvatuksessa ja vapaa-ajan ympäristöissä.
- b. **Vahvuus** tarkoittaa asiaa, joka sujuu tavanomaisesti. Vahvuuksiin panostamalla tuetaan arjen toimivuutta. Vahvuuksia eivät siis ole pelkästään erityiset kyvyt tai onnistumiset.
- c. **Haavoittuvuus** on asia, joka on jo ongelma, sekä asia, josta voi syntyä ongelma, jos mitään ei tehdä. Näissä tilanteissa toimiminen on ongelmien ennaltaehkäisyä.
- d. Vahvuudet ja haavoittuvuudet syntyvät lapsen ja ympäristön välisessä vuoro-vaikutuksessa, joten **aikuisilla on mahdollisuus vaikuttaa niihin**.

3. Toimintasuunnitelma

Pohditaan, miten vahvistaa ja vaalia lapsen elämän tärkeitä vahvuuksia. Samoin pohditaan keskeisiä haavoittuvuuksia ja etsitään niihin ratkaisuja.

4. Yhteisen ymmärryksen ja toiminnan rakentaminen tapahtuu osana sekä lapsen elämäntilanteen pohtimista, että toimintasuunnitelman tekoa.

5. LP-neuvonpito

Jos toimintasuunnitelman toteuttamiseen tarvitaan lisää ihmisiä, kutsutaan heidät neuvonpitoon. Neuvonpidossa syntyy laajempi verkosto lapsen ja perheen ympärille.

6. Erilaisten näkemysten mahdollisuus, rikkaus ja oikeutus

Vanhempien, työntekijöiden ja lapsen näkemykset ja kokemukset eroavat usein paljonkin toisistaan. Kysymys ei ole "oikeasta" ja "väärästä", vaan siitä, että jokaisella on oma näkökulmansa. Koti ja varhaiskasvatus ovat erilaisia kehitysympäristöjä, joten lapsetkin toimivat niissä erilalla. **Toinen toisensa näkemysten arvostus on pohja yhteistyölle.**

7. Vahvuudet ja haavoittuvuudet merkitään lokikirjaan, jotta niihin voidaan palata, kun sovitaan toimista lapsen tukemiseksi. Joskus tulee eteen tilanteita, jotka tuntuvat vaativan välittömästi pohdintaa siitä, mitä pitäisi tehdä. Tällaiset tärkeät asiat kirjataan Toimintasuunnitelma -kohtaan odottamaan vuoroaan. **Tarkoituksena on saada kuva lapsen kokonaistilanteesta**, ennen kuin mietitään mitä tehdään.

8. Keskustelun kuluessa ja varsinkin toimintaa mietittäessä käytetään apuna lasta **tukevia tekijöitä** (Liite 2)

..... Vanhempien muistiinpanoja:

Lapsen elämäntilanteen kartoitus

1. Keskustelua lapsesta, kodista ja varhaiskasvatuksesta

a. Haluaisitteko kertoa jotain perheestänne? Entä miten kuvailisitte lasta?

Mistä hän nauttii?

b. Haluaisitteko kertoa jotain varhaiskasvatusympäristöstä? Minkälainen se on juuri tätä lasta ajatellen? Entä miten kuvailisitte lasta? Mistä hän nauttii?

c. Minkälaista on olla juuri tämän lapsen vanhempi ja työntekijä?

2. Lapsen tunteet ja mieliala kotona ja varhaiskasvatuksessa

Mikä mahtaa vaikuttaa lapsen mielialaan, oletteko huomanneet?

Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Työntekijä	Vahvuus	Haavoittuvuus

3. Lapsen osallistuminen, toiminta ja käyttäytyminen

Mikä mahtaa vaikuttaa hänen käyttäytymiseensä, oletteko huomanneet?

Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Työntekijä	Vahvuus	Haavoittuvuus

4. Kanssakäyminen, leikki, joukkoon kuuluminen

Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Työntekijä	Vahvuus	Haavoittuvuus

5. Uteliaisuus ja innostus uuteen, mielikuvituksen lento ja oppimisen ilo

Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Työntekijä	Vahvuus	Haavoittuvuus

6. Tunteiden ja kokemusten jakaminen

Jakaako lapsi mielihyväänsä ja iloaan muiden kanssa? Hakeeko lapsi lohtua ollessaan surullinen, entä turvaa, jos jotain tapahtuu? Tuleeko hän lohdutetuksi? Miten hän ilmaisee tarpeitaan?

Työntekijä	Vahvuus	Haavoittuvuus
Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus

7. Arkisten toimien sujuminen ja niihin liittyvä tunnelma

	Koti	Varhaiskasvatus
Herääminen, aamutoimet	Vahv/Haav	Vahv/Haav
Syöminen, ruokailutavat ja -tottumukset	Vahv/Haav	Vahv/Haav
Pukeminen ja riisuminen	Vahv/Haav	Vahv/Haav
WC-toiminnot	Vahv/Haav	Vahv/Haav
Televisio, tietokonepelit ym.	Vahv/Haav	Vahv/Haav
Päiväunet, iltatoimet, yöunet	Vahv/Haav	Vahv/Haav

Päivittäinen siirtyminen
varhaiskasvatukseen ja kotiin

Vahv/Haav

Vahv/Haav

8. Ristiriidat ja konfliktit lapsen kanssa kotona ja varhaiskasvatuksen piirissä

Minkälaisissa tilanteissa syntyy konflikteja? Miten lapsi toimii niissä, miten aikuiset? Keskustellaan myös siitä, onko joku konfliktin osapuoli malttinsa menetettyään käynyt käsiksi tai sanonut pahasti. Jos näin on käynyt, merkitään asia Toimintasuunnitelma -sivulle odottamaan ratkaisuja. Jos tilanne viittaa psyykkiseen tai fyysiseen pahoinpitelyyn, toimitaan tuen saamiseksi varhaiskasvatuksen ohjeiden mukaan.

Vanhemmat

Vahvuus

Haavoittuvuus

Työntekijä

Vahvuus

Haavoittuvuus

9. Huolet lapsesta kotona ja varhaiskasvatuksessa

Onko lapsen olemuksessa, käyttäytymisessä tai puheissa jotain huolta aiheuttavaa?

Tarvitaanko apua? Onko haettu apua? **Vahvuus:** ei ole huolia tai huolia on, mutta niihin on saatu apua | **Haavoittuvuus:** huolia on, eikä niihin ei ole saatu riittävästi apua.

Vanhemmat

Vahvuus

Haavoittuvuus

Työntekijä

Vahvuus

Haavoittuvuus

10. Onko lapsella hänelle merkityksellistä sosiaalista verkostoa? Tärkeitä aikuisia ja ystäviä kodin, varhaiskasvatuksen tai harrastusten piirissä?

Vanhemmat

Vahvuus

Haavoittuvuus

Työntekijä

Vahvuus

Haavoittuvuus

11. Toinen kehitysympäristö voi tukea ja kantaa lasta, kun toisessa on ongelmia, jos näin tiedetään toimia. Lapsen kokonaistilanteen ymmärtäminen auttaa sekä huoltajia että työntekijöitä toimimaan lapsen kanssa parhaalla mahdollisella tavalla. Mahdolliset tukitoimet mietitään Toimintasuunnitelma -kohdassa.

Onko jotain sellaista, jota haluaisitte tuoda esille, jotain joka mahdollisesti auttaisi toisaalta vanhempia, toisaalta työntekijöitä ymmärtämään lasta paremmin ja toimimaan hänen kanssaan parhaalla mahdollisella tavalla?

Varhaiskasvatuksen piirissä näitä voivat olla esim. lapsen kiusaaminen, lapsiryhmän levottomuus, lapselle tärkeän lapsen tai aikuisen siirtyminen pois ryhmästä, uupunut ja kireä ilmapiiri, jne.

Vahvuus

Haavoittuvuus

Kodin piirissä näitä voivat olla mm. vauvan syntymä, muutto, vakava sairaus, uupunut ja kireä ilmapiiri jne. Huoltajat arvioivat, mitä on lapsen ymmärtämisen kannalta hyvä kertoa.

Vahvuus

Haavoittuvuus

12. Kasvatuspäämäärät

Kodin ja varhaiskasvatuksen kasvatuspäämäärät voivat olla erilaiset, esim. varhaiskasvatuksessa korostuvat sosiaalisuus, joustavuus ja ryhmässä toimimisen taidot. Kotien erilaiset kulttuurit tuovat oman värinsä tähän tärkeään keskusteluun. **Vahvuus:** päämäärät ovat samanlaiset tai toisiaan täydentävät. | **Haavoittuvuus:** päämäärät ovat ristiriitaiset.

Toimintasuunnitelma

Valitaan tärkeimmät vahvuudet ja haavoittuvuudet. Suunnitellaan **konkreettista toimintaa** asianosaisten mahdollisuuksien ja voimavarojen ja työntekijän osalta hänen toimenkuvansa mukaisesti. **Käytetään apuna luetteloa lasta suojaavista tekijöistä.** Jos huomataan, että omat voimat eivät riitä joidenkin toimien toteuttamiseksi, mietitään, kuka tai ketkä voisivat tulla avuksi perheen omasta verkostosta, lapsen harrastuksista, erilaisista palveluista, vapaaehtoistyöstä jne.

Sovitaan seuraavat toimet vahvuuksissa

Kotona

Varhaiskasvatuksessa:

Sovitaan seuraavat toimet haavoittuvuuksissa

Kotona:

Varhaiskasvatuksessa:

13. Tarvitaanko lisävoimia toimintasuunnitelman toteuttamiseen?

Jos päätetään järjestää LP-neuvonpito, jatketaan sen suunnitteluun. Jos neuvonpitoa ei tarvita, edetään kohtaan 15.

14. Lapset puheeksi –neuvonpidon valmistelu

1. Selitetään neuvonpidon kulku
2. Sovitaan keskustelun teemat: valitaan vahvuudet ja haavoittuvuudet.
Sovitaan myös, mistä perhe ei halua puhuttavan

a. Valitut vahvuudet ja haavoittuvuudet, muita teemoja?

b. Kutsuttavat henkilöt ja kutsujat.

c. Vanhempia kehoitetaan **keskustelemaan lapsen kanssa** kotona **LP-lokin** pohjalta vahvuuksista ja haavoittuvuuksista ja **ideoimaan yhdessä niihin liittyviä toimintaa**. Lapsi voi ehdottaa itselle tärkeitä henkilöitä ja asioita tapaamiseen.

d. Sovitaan neuvonpidon päivämäärä

15. Lasten osallisuus

Kotiin suunniteltu toiminta koskee usein koko perhettä. Suositellaankin, että vanhemmat keskustelevat **koko perheen kesken** tehdystä toimintasuunnitelmasta, kuulevat lasten mielipiteitä, kannustavat heitä ideoimaan lisää ja ottavat heidät toimintaan mukaan.

16. Miltä tämä keskustelu tuntui? Tapaamisen lopetus.

Yhteistyössä on aina sekä **hyvin sujuvia, että hankalampia puolia**. Joistakin kysymyksistä on helppoa keskustella, toisista vaikeampaa. Minkälaista teidän on keskustella kotiin, lapseen ja varhaiskasvatukseen liittyvistä toiveista ja iloista, entä haasteista ja ongelmista? Onko toiveita tulevaisuudelle? **Hyvä yhteistyö on vahva lapsen hyvinvointia ja kehitystä tukeva tekijä.**

LP-keskustelu voidaan käydä uudestaan ja erityisesti, jos perheessä tai varhaiskasvatuksessa tapahtuu muutoksia, jotka tavalla tai toisella saattavat vaikuttaa lapsen hyvinvointiin. **LP**-keskustelua voi pyytää sekä työntekijä että vanhempi.

Kiitokset!

..... Vanhempien muistiinpanoja:

Lapset puheeksi –neuvonpito

1. Vanhemmat ja/tai työntekijä toivottavat osallistujat **tervetulleiksi**. Esittelykierrros.

2. Puheenjohtaja kertoo **tapaamisen kulun ja miten se on valmisteltu**.

3. Sovitun mukaisesti perhejäsenet ja/tai työntekijä kertovat tapaamisen **syistä ja toiminnan kohteista**

4. Keskustelu vanhempien ja kutsuttujen välillä

- Tarkentavia kysymyksiä ja näkökulmia
- Ideoita, miten aiheiden suhteen edetään
- Konkretisoidaan ideat käytännön toimiksi, joista sovitaan

9

5. **Kirjataan** osallistujien sopimat käytännön toimet muistioon (**malli alla**) joko fläpille tai heijastetaan seinälle. Tapaamisen lopuksi **muistio annetaan kaikille osallistujille**.

- Palveluiden työntekijät ovat listassa yleensä ensimmäisinä ja perheen sosiaalisen verkoston jäsenet ja perhe itse heidän jälkeensä. Näin perhe voi sovittaa omat toimensa muiden tuomaan kokonaisuuteen. Tästä voidaan poiketa tilanteen mukaan.

<i>Aiheet (esim 1-4)</i>	<i>Aihe 1:</i> <i>Aihe 2:</i> <i>Aihe 3:</i> <i>Aihe 4:</i>	
<i>Osallistujat</i>	<i>Lupaan: Mikä konkreettinen teko, milloin (esim päivämäärä, kellonaika)</i>	<i>Seurantatapaaminen, päiväys</i> <i>Toteutuiko suunniteltu teko</i> <i>Uuden toiminnan tarve</i>

Muistion malli

6. Sovitaan seurantatapaamisesta. Siinä käydään ensin lyhyesti läpi, toteutuivatko suunnitellut asiat. Seuraavaksi keskustellaan, mitä suunnitelman toteuttaminen opetti jatkoa varten. Jos jatkotoimenpiteitä tarvitaan, kirjataan uuteen muistioon se, mitä halutaan jatkaa entisellään ja mitä muuta halutaan jatkossa tehdä. **Aina suositellaan ainakin yhden seurannan järjestämistä**, jotta voidaan yhdessä todeta, mitä on saatu aikaan ja tarvitaanko uutta tapaamista. Jatkotapaamisten välinen aika ja määrä riippuvat lapsen ja perheen tilanteesta.

7. Sovitaan seuranta-neuvonpidon ajankohta ja osallistujat.

8. Puheenjohtaja tekee yhteenvedon, antaa muistion, kiittää osallistujia ja päättää tapaamisen.

Koti, varhaiskasvatus, koulu ja vapaa-ajan ympäristöt ovat lapsen kehitysympäristöjä. Niillä on oma itsenäinen merkityksensä lapsen kehitykselle ja vahva yhteisvaikutus. Sekä asioiden sujuminen että ongelmat yhdessä kehitysympäristössä vaikuttavat lapsen olemukseen ja käyttäytymiseen toisessa. Lapsen kokonaistilanteen ymmärtäminen auttaa aikuisia toimimaan lapsen kanssa parhaalla mahdollisella tavalla. Tiedetään myös, että toinen kehitysympäristö voi kantaa lasta, kun toisessa on ongelmia, jos näin tiedetään toimia.

Lapset puheeksi (LP) -menetelmä on tarkoitettu avuksi vanhemmille ja muille kasvattajille tukemaan lasta eri kehitysvaiheissa ja kulloisessakin elämäntilanteessa. Työskentelyn avulla pyritään rakentamaan kotiin ja varhaiskasvatukseen **yhteistä ymmärrystä lapsesta ja siihen perustuvaa toimintaa.** Konkreettisenä päämääränä on **lasta tukeva arkipäivä** sekä kotona että varhaiskasvatuksen piirissä. Lapsella ei tarvitse olla ongelmia menetelmän toteuttamista ajatellen. **Panostaminen lapsen arkipäivään perustuu** arkipäiväisen vuorovaikutuksen, toimintojen ja rutiinien merkitykseen lapsen suotuisalle kehitykselle ja vaikeissa elämäntilanteissa myös lapsen pärjäämiselle.

LP-keskustelu tarjoaa mahdollisuuden ja rungon **tasavertaiselle keskustelulle** kahden kasvattajatahon kesken. Molemmilla on oma vastuunsa lapsesta ja lapsen arkipäivästä sekä oma asiantuntemuksensa, **jonka jakamisesta kumpikin hyötyy.** **Lapset puheeksi** -menetelmä on **kasvattajien yhteinen työväline.**

Osallistujat. Keskusteluun kutsutaan molemmat vanhemmat ja yksinhuoltajavanhempi tukihenkilönsä kanssa. Muiden henkilöiden läsnäolosta sovitaan aina vanhempien kanssa.

Vanhemmat –sana tarkoittaa lasta huoltavia henkilöitä sukulaisuudesta riippumatta.

Lapsen osallisuus. Lapset puheeksi –prosessiin toteutuu keskustelemalla lapsen kanssa lo-
kikirjan teemoista soveltuvien osien ennen LP-tapaamista sekä kotona että varhaiskasvatuksessa.
Näin aikuiset voivat tuoda lapsen näkemykset LP-keskusteluun. Toivotaan myös, että LP:ssä suunnitelluista toimista keskustellaan lapsen kanssa kotona ja varhaiskasvatuksessa ja hänet otetaan mukaan niiden toteuttamiseen.

LP –työskentelyn kulku

1. LP-kartoitus. Käydään läpi lapsen elämäntilannetta ja tunnistetaan vahvuudet ja haavoittuvuudet kotona, varhaiskasvatuksessa ja kaveripiirissä. Jokaisesta teemasta keskustellaan **sekä kodin että varhaiskasvatuksen näkökulmasta**, mikä rakentaa yhteistä ymmärrystä lapsesta.

2. Toimintasuunnitelma kotiin ja varhaiskasvatukseen. Pohditaan, miten vahvistaa ja vaalia lapsen elämän tärkeitä vahvuuksia. Samoin pohditaan keskeisiä haavoittuvuuksia ja etsitään niihin ratkaisuja. Toimet ovat konkreettisia lapsen arkipäivää tukevia tekoja, jotka vastaavat osallistujien mahdollisuuksia ja voimavaroja sekä työntekijän kohdalla hänen toimenkuvaansa.

3. LP-neuvonpito. Jos toiminnan toteuttamiseen tarvitaan lisää tekijöitä, järjestetään neuvonpito. Mukaan voidaan kutsua sekä perheen oman verkoston jäseniä, että ammattilaisia ja vapaaehtoistoiminnan edustajia. Jos on epäselvyyttä siitä, minkälainen käyttäytyminen on lapsella ikätasoista ja mikä viittaa mahdollisiin ongelmiin, pyydetään paikalle tarvittava asiantuntija. Neuvonpidossa syntyy laajempi verkosto lapsen ja perheen ympärille.

4. Kodin ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä ja ymmärrystä lapsesta rakennetaan LP-kartoituksessa osapuolten jakaessa näkemyksiään ja kokemuksiaan lapsesta sekä toimintasuunnitelmaa tehtäessä osapuolten suunnitellessa lasta tukevaa toimintaa.

5. Käsitteet

a. Vahvuus

Lapset puheeksi -työssä vahvuus tarkoittaa asiaa, joka sujuu arjessa **tavanomaisesti**. Kun pohditaan arkipäivän kulkua, pitää lausahdus **'ihan ok, ei siinä mitään'** sisällään vahvuuden. Vahvuuksiin kuuluu myös hyvää mieltä ja iloa tuottavat tilanteet. Pientenkin iloa tuottavien tilanteiden lisääminen kotona ja varhaiskasvatuksessa voi merkitä paljon lapselle. Tässä onkin vahvuuksien tunnistamisen ydin. **Arkipäivän vahvuuksiin panostaminen** on hyväksi kaikille, mutta erityisen merkityksen se saa silloin, kun elämässä on haasteita.

b. Haavoittuvuus

Lapset puheeksi –työssä haavoittuvuus tarkoittaa tilannetta, jossa on **ongelmia tällä hetkellä** tai joka **saattaa johtaa ongelmiin** myöhemmin, jos mitään ei tehdä. Haavoittuvuus syntyy usein tilanteissa, joissa ympäristön muutos tai ominaisuus koskettaa lapsen herkkää aluetta.

Hyvin temperamenttisen lapsen kohdalla voi levoton varhaiskasvatusryhmä lisätä konflikteja ja lapsen levottomuutta, mikä voi näkyä myös kotona. Kodin eristäytyminen vanhemman masentuneisuuden takia voi lisätä aran lapsen vetäytymistä varhaiskasvatuksessa. Tällaiset tilanteet ovat **haavoittuvuuksia**. Niitä pyritään tunnistamaan ja ottamaan huomioon lapsen arkipäivässä jo **ennen kuin lapsella itsellään on vaikeuksia**.

c. Vahvuuksissa ja haavoittuvuuksissa ei ole kyse lapsen ominaisuuksista tai ongelmista, vaan ympäristön ja lapsen ominaisuuksien **yhteisvaikutuksista, joihin aikuisilla on mahdollisuus vaikuttaa**.

Lapset puheeksi -lokikirja ja sen käyttö

Lapset puheeksi -lokikirja on **keskustelun runko**. On hedelmällistä käydä lokikirjaa läpi sekä kotona että varhaiskasvatuksessa ja myös lapsen kanssa ennen **LP**-keskustelua. On kuitenkin huomattava, että **lokikirja ei ole arviointilomake**, joka täytetään ennen keskustelua.

Vanhempien tulisi ottaa lokikirja **mukaan keskusteluun**. Lokikirjassa on tilaa vanhempien/ huoltajien merkinnöille, jotta vanhemmat voivat jatkaa keskustelua asioista kotona ja myös lasten kanssa. Varhaiskasvatuksessa ei arkistoida lokikirjoja.

Materiaalit vanhemmille ennen LP-keskustelua

Lokikirja liitteineen tai menetelmän nettiosoitte (www.mielenterveysseura.fi).

Näihin tutustuminen auttaa vanhempia myös päättämään osallistumisesta keskusteluun.

Lopuksi

Toivottavasti keskustelusta tulee hyvä ja antoisa kokemus!

Lapsen suotuisaa kehitystä tukevia asioita kotona ja varhaiskasvatuksessa

14

1. Lapsella on mahdollisimman **lämpimät ja toimivat suhteet**

- vanhempiin ja sisaruksiin sekä myös laajempaan perhe- ja ystäväpiiriin
- varhaiskasvatuksen aikuisiin ja lapsiin.

2. Lapsen kiinnittyminen varhaiskasvatuksen ympäristöön ja **kokemus kuulumisesta omaan ryhmään**. Lapsella on kokemus, että hän on kaivattu ja odotettu, hänen seurassaan on hauskaa, hänellä on omat tehtävänsä, jotka hän pystyy suorittamaan, hän on tärkeä muille.

3. **Lasta autetaan ymmärtämään** kotona ja varhaiskasvatuksessa tapahtuvia asioita, joista voi syntyä väärinkäsityksiä ilman aikuisen apua. Jos lapselle tärkeä työntekijä jää yllättäen pois töistä, muut aikuiset keskustelevat hiljaisella äänellä ja ovat surullisia, voi lapsi ajatella, että hän aiheutti jotain pahaa eiliselä kiukuttelullaan. Jos vanhemmat ovat stressaantuneita talousongelmien takia, ovat kireitä ja riitelevät, voivat lapset pelätä perheen hajoamista, vaikka se ei ole edes käynyt vanhempien mielessä. **Yhteinen ymmärrys asioiden tilasta helpottaa lasten oloa ja purkaa itsensä syyttämistä.**

4. Mahdollisimman **toimiva arkipäivä** mukaan lukien leikki, päivän erilaiset toiminnot ja kanssakäymiset, sekä rutiinit kuten esimerkiksi pukeminen, nukkuminen ja ruokailu kotona ja varhaiskasvatuksessa.

5. Arkipäivässä on **iloa tuottavia asioita**. Ne voivat olla hyvinkin pieniä mukavia tilanteita. Varhaiskasvatuksella ja vapaa-ajan toiminnalla on erityinen merkitys ilon ja onnistumisen tuottajina, jos koti on huolten täyttämä. Näin on myös toisinpäin.

Vanhemmat –sana tarkoittaa lasta huoltavia henkilöitä sukulaisuudesta riippumatta.

6. Lapsen tunteiden, mielialan ja käyttäytymisen vaihteluita **ymmärretään ja häntä tuetaan vaikeina päivinä**. Lapsen tunteita ja tunteiden ilmaisua ei ohiteta tai kielletä. Häntä autetaan selviytymään vahvojen tunteiden kanssa.

7. Osana **arkipäivän kulkua lapsi saa kokemuksen**, että hänestä pidetään, hän on arvokas ja ainutlaatuinen. Tämä ilmenee aikuisen lapsen kohdistuvassa katseessa, ilmeissä, eleissä ja äänensävyssä sekä tavassa pysähtyä kuuntelemaan ja keskustelemaan, kun lapsella on asiaa. Se ilmenee myös aikuisen tavassa puhua lapsesta, kun lapsi ei ole paikalla.

8. **Lasta ei leimata ongelmalapseksi, vaikka hänellä olisi ongelmia**. Ymmärretään, että

(1) lapsen mahdolliset vaikeudet eivät määritä häntä eivätkä hänen tulevaisuuttaan,

(2) kielteiset leimat ohjaavat suhtautumista lapseen ja vaikuttavat lapsen kehityksen suuntaan ja

(3) lasten ongelmat ovat sidoksissa vuorovaikutukseen, johon aikuiset voivat vaikuttaa.

9. Lapsen vanhemmista ja perhetaustasta puhutaan varhaiskasvatuksen piirissä **lämmöllä ja kunnioittaen**, samoin kuin varhaiskasvatuksen työntekijöistä kotona.

Lapsella on kokemus, että varhaiskasvatuksessa **ymmärretään ja arvostetaan** hänen ja hänen perheensä mahdollista erilaisuutta. Lapsella on turvallinen ja luottavainen olo kotona ja varhaiskasvatuksen piirissä.

10. **Hyvä yhteistyö** kodin ja varhaiskasvattajien välillä. **Kaikille lapsille on tärkeää**, että heidän elämänsä aikuiset tekevät yhteistyötä. Erityisen tärkeää se on lapsille, joiden elämässä on vaikeuksia.

-työmenetelmän toteuttaminen varhaiskasvatuksen piirissä

16

Lapset puheeksi -työskentely

Lapset puheeksi (LP) -työskentelyn avulla pyritään rakentamaan kotiin ja varhaiskasvatukseen yhteistä ymmärrystä lapsesta ja tähän perustuvaa arkipäivän toimintaa. **Panostaminen lapsen arkipäivään perustuu** arkipäiväisen vuorovaikutuksen, toimintojen ja rutiinien merkitykseen lapsen suotuisalle kehitykselle ja vaikeissa elämäntilanteissa myös lapsen pärjäämiselle.

LP-keskustelu tarjoaa rungon tasavertaiselle keskustelulle kahden kasvattajatahon kesken sekä mahdollisuuden systemaattiseen, **saman sisältöiseen työskentelyyn kaikkien perheiden kanssa** niin haluttaessa. Molemmilla kasvattajatahoilla on oma vastuunsa lapsesta ja lapsen arkipäivästä, sekä myös oma kokemuksensa ja asiantuntemuksensa. **LP** antaa mahdollisuuden jakaa näitä kokemuksia ja asiantuntemusta ja keskustella niistä, **mistä kumpikin osapuoli hyötyy**. Lapset puheeksi -keskustelu on näin ollen vanhempien/huoltajien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden **yhteinen työväline**. Se on vanhemmille vapaaehtoinen, eikä ole lakisääteinen vasu -keskustelu.

Osallistujat. **Lapset puheeksi** -keskusteluun kutsutaan molemmat huoltajat ja yksinhuoltaja tukihenkilönsä kanssa. **LP-keskustelu** on lähtökohtaisesti aikuisten välinen keskustelu. Tarkoituksena on antaa kasvattajille mahdollisuus **keskittyä rauhassa lapsen asioihin ja keskinäiseen yhteistyöhön**.

Lapset puheeksi -työskentely koostuu Lapset puheeksi -keskustelusta (1-2 kaksi tapaamista) ja tarvittaessa **Lapset puheeksi** -neuvonpidosta.

Vanhemmat -sana tarkoittaa lasta huoltavia henkilöitä sukulaisuudesta riippumatta.

Lapset puheeksi -lokikirja on keskustelun runko. Sitä käytetään keskustelun tukena, jotta menetelmä säilyttäisi tärkeät sisältönsä riippumatta työntekijästä. Suositellaan, että työntekijä tutustuu lokikirjaan etukäteen, keskustelee lapsen kanssa lokikirjan teemoista varhaiskasvatuksen näkökulmasta ja tuo lapsen näkemyksiä LP-keskusteluun. Tämä lyhentää myös keskusteluun tarvittavaa aikaa. On kuitenkin huomattava, että **lokikirja ei ole arviointilomake, joka täytetään etukäteen**. Jokaisesta teemasta on tarkoitus keskustella sekä kodin että varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Vasta siitä syntyy yhteinen ymmärrys lapsesta.

Toteuttamisen vaihtoehdot

Lapset puheeksi – keskustelun toteuttamiseen varhaiskasvatuksen piirissä on useita vaihtoehtoja, joista voidaan räätälöidä omalle toiminnalle sopivin. Kaikissa vaihtoehdoissa vanhemmille annetaan LP- menetelmän nettiosoitte (www.mielenterveysseura.fi) tai lokikirja tutustumista varten.

1. LP-keskustelu käydään kaikkien lasten vanhempien kanssa.

Keskustelussa syntyy luonteva yhteistyö jatkoa ajatellen. Tämän lisäksi LP-keskustelu suositellaan toteuttavaksi lapsen oman tai elämäntilanteen muuttuessa tavalla, joka saattaa vaarantaa hänen hyvinvointiaan. Lasta päästään tukemaan jo ennen kuin lapsella itsellään ilmenee vaikeuksia.

2. Toisessa vaihtoehdossa kaikille vanhemmille kerrotaan LP-työskentelyn mahdollisuudesta. Se toteutetaan, kun kodin tai varhaiskasvatuksen piirissä on tilanteita tai muutoksia, jotka tuovat paineita kasvattajille, lapsen elämään tai kun lapsella itsellään on vaikeuksia. Tässä vaihtoehdossa reagoidaan lapsen tilanteeseen myöhemmin kuin ensimmäisessä vaihtoehdossa.

3. Kolmannessa vaihtoehdossa LP-keskustelu käydään, kun on jo selviä ongelmia. Pyrkimyksenä on silloin lapsen hoidon ja kuntoutuksen tukeminen ja lapsen kehityksen saaminen takaisin omalle normaalipolulle.

Dokumentointi

LP-keskustelun myötä ne asiat, jotka liittyvät varhaiskasvatussuunnitelmaan ja jotka huoltajan kanssa yhdessä sovitaan, **kirjataan varhaiskasvatussuunnitelmaan** sitä koskevien säädösten mukaisesti. Keskustelun toteutumisesta (ilman tunnistetietoja) voidaan tehdä merkintä Effica- (tai vastaavaan) järjestelmään työmenetelmän tilastointia ja seurantaa varten. **Muuta kuin varhaiskasvatusta koskevaa tietoa ei kirjata.**

LP-neuvonpidosta syntyvässä toimintasuunnitelmassa todetaan ne toimenpiteet, jotka yhdessä huoltajan ja muiden toimijoiden kanssa sovitaan asioiden eteenpäin viemiseksi. Varhaiskasvatuksen toimenpiteet kirjataan aina **varhaiskasvatussuunnitelmaan**. Esiopetuksen oppilailta kirjataan yksilökohtaista oppilashuoltoa koskevat asiat **oppilashuoltokertomukseen**. Oppilashuoltokertomus laaditaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetyn ohjeistuksen mukaisesti.

Lapset puheeksi toimintamalli ei johda erillisen rekisteröitävän tiedon keräämiseen. Varhaiskasvatuksessa ei säilytetä eikä arkistoida lokikirjoja. Huoltajat vievät oman lokikirjansa muistiinpanoineen kotiin, jotta he voivat palata siihen myöhemmin ja lapsenkin kanssa.

Materiaalit vanhemmille ennen LP-keskustelua

Annetaan vanhemmille Lokikirja tai menetelmän nettiosoite (www.mielenterveysseura.fi). Vanhempia kannustetaan tutustumaan materiaaliin ennen **LP**-keskustelua. Samoin olisi hyvä keskustella lapsen kanssa lokikirjan teemoista soveltuvin osin sekä kotona että varhaiskasvatuksessa. Lokikirjaan tutustuminen lyhentää keskustelu-aikaa ja auttaa vanhempia myös päättämään osallistumisesta keskusteluun.

